

Asia: VN/34601/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi yliopistolain 43 §:n ja ammattikorkeakoululain 32 §:n muuttamisesta (yhden opiskeluoikeuden säännös)

Lausunnonantajan lausunto

Ovatko esityksen tavoitteet kannatettavia?

Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto pitää esityksen tavoitteita lähtökohtaisesti kannatettavina, mutta ehdotetut keinot eivät ole kannatettavia.

Onko esitys kannatettava? Perustelkaa myönteinen tai kielteinen kantanne.

Vaikka esityksen tavoitteet ovat kannatettavia, Suomen Opettajaksi Opiskelevien liitto ei kannata esitystä sellaisenaan. Motiivina kahden tutkinnon suorittamiseen yhtä aikaa on usein halu parantaa omaa työllisyystilannetta täydentämällä tutkintoa. Mikäli uutta tutkintoa hakee motiivina alanvaihto, yli puolet niistä, jotka ottaa vastaan toisen opiskeluoikeuden lakkauttaa itse edellisen opiskeluoikeutensa. Kaksi päällekkäistä opinto-oikeutta ei tarkoita automaationa toisen venymistä tai unohtamista, erilliset tutkinnot ja niissä tehdyt opinnot eivät vaikuta mahdollisuuteen valmistua toisesta. Opiskelija on mahdollista saada aiemmin työelämään, kun kahden tutkinnon tekeminen yhtä aikaa on mahdollista, verrattuna siihen, että nämä joutuisi tekemään peräkkäin.

Etenkin opetus- ja kasvatusaloilla tutkinnon täydentäminen ilman mahdollisuutta toiseen päällekkäiseen opinto-oikeuteen voi joissain tapauksissa olla vaikeaa. Näitä ovat esimerkiksi luokanopettajan tavoitellessa aineenopettajan pätevyyttä toiselle asteelle tai aineenopettajan tavoitellessa pätevyyttä luokanopettajaksi. Kummassakin tapauksessa opiskelijalla on useimmiten halu tehdä myös oma tutkintonsa loppuun.

Opetusalalla olemme myös huolissamme alan jo ennestään laskevasta houkuttelevuudesta. Alan houkuttelevuus voi kärsiä huomattavasti, jos opinto-oikeuden saaminen opetusaltalta johtaa

aiemman opinto-oikeuden peruuntumiseen. Esitys heikentää opetusalojen houkuttavuutta erityisesti tilanteissa, jossa alalle on hakeutumassa opiskelija hakupainealta.

Pelkona on, että tiukentamalla säästöksiä ja lakkauttamalla suoraan vanhan samantasoisien opinto-oikeuden uuden alkaessa, heikennämme opiskelijoiden tulevaisuuden näkymiä. Koulutuksen laatu varmistetaan resurssien varmistamisella ja henkilöstön ja opiskelijoiden hyvinvoinnista huolehtimisella, ei opiskelijoiden mahdollisuuksien rajaamisella. Nuorille tulee sallia laajemmin oman alan täydentämisen ja etsimisen mahdollisuuksia, myös tilanteessa, jossa opinto-oikeus jo on. Esityksessä väitetään, että toista opiskeluoikeutta hakevat opiskelijat vievät ensikertalaisilta opiskelupaikkoja, tämä pätee kuitenkin ensikertalaishiinnoitoiden takia harvoissa tutkinto-ohjelmissa. Opinto-oikeutensa luovuttanut ei myöskään luo uutta aloituspaikkaa ensikertalaisille, vaan vie mukanaan hänen valmistumisestaan syntyvän rahoituksen.

Ovatko esityksen vaikutusarviot oikeansuuntaiset? Puuttuuko vaikutusarvioista jotakin?

Esityksen taustalla olevat tavoitteet, kuten koulutustason nostaminen, on hyvä tavoite itsessään, mutta yhden opiskeluoikeuden säännös on siihen väärä keino.

Taloudellisissa vaikutuksissa esityksessä nostetaan esille korkeakoulutetun työvoiman tuoman kansantalouden tuottavuuden. Tämä ei kuitenkaan toteudu, jos opiskelija joka haluaa suorittaa kaksi tai useamman korkeakoulututkinnon, joutuu pitkittämään opintojaan ja valmistumistaan tämän uudistuksen myötä. Jos kahden tutkinnon rinnakkainen suorittaminen estetään, se siis hidastaa työelämään siirtymistä eikä nopeuta sitä.

Vaikutusarviossa tulee arvioida taloudellisia vaikutuksia täsmällisemmin. Esityksessä mainitaan passiivisten opiskeluoikeuksien hallinnollisista kustannuksista, mutta niistä ei ole tarkkaa euromääräistä arviota. Samoin on epäselvää, mitä kuluja uudistus aiheuttaisi korkeakouluille. Näiden perusteella on vaikea arvioida, millaisia säästöjä uudistus siis toisi korkeakouluille. Esityksen taustalla oli myös tavoite resurssien ohjaamisesta uusiin aloituspaikkoihin, mutta konkreettista arviota potentiaalisista resursseista ei esityksestä löydy. Sen sijaan jos opiskelija hakeutuu opintojen loppuvaiheessa uuteen opiskelupaikkaan ja menettää entisen opiskeluoikeuden, ei ensimmäisen melkein valmiin tutkinnon tuottanut korkeakoulu saa mitään rahoitusta.

Muut huomionne esityksestä

Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto haluaa huomauttaa myös siitä, että esityksen mennessä läpi voivat suomalaiset tutkinto-opiskelijat hakeutua suorittamaan toista tutkintoa ulkomaille. Tämä ei Suomen työllisyyden näkökulmasta ole kannatettavaa, sillä ulkomailta opiskeleva myös työllistyy helpommin ulkomaille.

Esityksessä mainitaan, että säännöksillä pyritään estämään voimavarojen jakaantuminen useampiin yhtäaikaisiin opintoihin opiskeluajan lyhentämiseksi, läpäisyn parantamiseksi ja koulutustason nostamiseksi. On kuitenkin ristiriitaista viestiä, ettei opiskelijalla voisi olla resursseja kahden tutkinnon suorittamiseen, kun samaan aikaan leikkaukset toimeentuloon viestivät tarpeesta tehdä töitä opintojen ohella.

Siirilä Jani
Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto SOOL ry